

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

ГОЛЕНОК АЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**«ОБЛІК І АНАЛІЗ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»**
(на матеріалах КП «Менакомунпослуга»)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОПП «Облік і оподаткування»

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Чернігів 2023

Кваліфікаційною роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка».

Науковий керівник: к.е.н., доцент **ГНЕДІНА Катерина Володимирівна**, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка».

Рецензент: головний бухгалтер КП «Менакомунпослуга» **Голенок Т.І.**

Захист відбудеться «19» грудня 2023 р. о 9.00 год на засіданні Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська політехніка»

Завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування
д.е.н., професор

Дерій Ж.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах децентралізації та реформування публічного сектору в Україні діяльність комунальних підприємств виступає важливим чинником фінансової, економічної та соціальної стабільності регіонів та міст. Комунальні підприємства виконують важливу функцію у забезпеченні місцевих громад комунальними послугами, такими як водопостачання, водовідведення, електропостачання, теплопостачання, вивезення сміття, транспортні послуги тощо. При цьому вони також є значущими платниками податків до місцевих бюджетів і відіграють важливу роль у місцевій економіці. Комунальні підприємства є збитковими як в цілому по Україні, так і в її окремих регіонах. Крім того, спостерігається суттєве погіршення технічного потенціалу та організації надання комунальних послуг, що в умовах воєнного часу лише загострюється. На сучасному етапі ЖКГ потребує кардинальної реорганізації та модернізації, обґрунтованих змін в тарифному регулюванні, які б стимулювали підприємства до зниження вартості і підвищення якості послуг, а також забезпечували можливість залучення довгострокових приватних інвестицій. Раціонально побудована система обліку, аналіз та контроль є важливими аспектами забезпечення ефективної діяльності комунальних підприємств, оскільки від цього залежить не лише результативність діяльності комунальних підприємств, але й цільове використання ними коштів, отриманих з місцевих бюджетів для забезпечення виконання функцій та завдань. При цьому постійне зростання витрат, збитковість та загальний кризовий фінансовий стан, потреба у модернізації та підвищенні якості комунальних послуг ставлять перед комунальними підприємствами значні фінансові виклики. Процес організації внутрішнього контролю на підприємстві є одним з найбільш надійних та необхідних способів перевірки витрат, доходів та ефективності використання будь-яких ресурсів підприємства. Отже, актуальність дослідження полягає у потребі удосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств з метою підвищення ефективності управління результатами їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і методичних основ обліку, контролю, аналізу доходів, витрат та фінансових результатів підприємств, у тому числі комунальних, належить таким дослідникам як Г.Я. Аніловська, М.Д. Білик, Т.О. Білик, І. Б. Висоцька, В. А. Дерій, Д.В. Долбнєва, Л.Г. Кемарська, М.Т. Костишина, Г.С. Макарова, І.О. Луніна, С.В. Приймак, Н.В. Прохар, Ю.А. Рандіна, А.А. Шакур та іншим. Концептуальні основи організації обліку та методології аудиту доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств розроблені у працях Л.Г. Кемарської, І.О. Ахновської, В.Є. Болгової, Т.Ю. Загорельської, Шакур А.А. та ін. У той же час окремі питання бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів продовжують залишатися невирішеними і потребують детального дослідження з метою надання рекомендацій щодо їх удосконалення.

Мета кваліфікаційної роботи - дослідити систему обліку доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства, провести аналіз

їх динаміки та структури та запропонувати заходи з вдосконалення організації їх обліку.

Для досягнення поставленої мети були поставлені **наступні завдання**:

1. Охарактеризувати сутність доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств;
2. Розкрити особливості організації обліку та контролю доходів, витрат і фінансових результатів комунальних підприємств;
3. Проаналізувати нормативно-правову базу України, що регулює діяльність комунальних підприємств та регламентує облік їх доходів, витрат та фінансових результатів;
4. Визначити тенденції та проблеми розвитку комунальних підприємств в Україні;
5. Надати фінансово-економічну характеристику КП «Менакомунпослуга»;
6. Охарактеризувати систему бухгалтерського обліку комунального підприємства «Менакомунпослуга»;
7. Здійснити огляд системи обліку та провести економічний аналіз доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга»;
8. Визначити напрями удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві «Менакомунпослуга»;
9. Запропонувати заходи із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга»
10. Визначити напрями підвищення ефективності діяльності підприємства «Менакомунпослуга».

Об'єкт дослідження - процес бухгалтерського обліку доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств.

Предмет дослідження - організація обліку та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства «Менакомунпослуга».

Методи дослідження:

- *Теоретичні*: метод вивчення нормативних та теоретико-методичних джерел був використаний з метою накопичення необхідної інформації з досліджуваного питання, а системний підхід дозволив розглянути КП «Менакомунпослуга» в комплексі як цілісну фінансову систему.

- *Емпіричні*: використання методу безпосереднього спостереження, опису та порівняння дозволило детально дослідити особливості фінансової діяльності досліджуваного підприємства; на основі інтерпретації досліджуваних результатів було запропоновано заходи із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга».

Інформаційною базою дослідження виступили законодавчі та нормативні акти, що регламентують облік доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства, серед яких накази Міністерства Фінансів, норми Податкового Кодексу та Закони України, а також були використані офіційні дані Державної служби статистики, методичні матеріали, дані мережі Інтернет. Фактологічною основою проведеного дослідження є наукові статті, монографії вітчизняних і зарубіжних учених з проблем

бухгалтерського обліку, аналізу доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств, фінансова звітність, бухгалтерська та інша документація КП «Менакомунпослуга».

Практична цінність дослідження полягає у можливості практичного застосування розроблених заходів із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, 27 листопада 2023 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді:

- Голенок А.О. Особливості організації обліку доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: ІХ Міжнародна науково-практична конференція* (м. Чернігів, 27 листопада 2023 р.): тези доповідей. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 138 с. С.21-22.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, а також додатки, загальним обсягом 120 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У Вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, визначено практичне значення результатів дослідження, а також наведено структуру роботи.

У першому розділі кваліфікаційної роботи «Теоретичні основи обліку і аналізу доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств» розкрито сутність доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств, з'ясовано особливості організації обліку та контролю доходів, витрат і фінансових результатів комунальних підприємств, здійснено огляд нормативно-правового регулювання діяльності комунальних підприємств та ведення бухгалтерського обліку на таких підприємствах.

Ефективне управління доходами і витратами є ключовим завданням для комунальних підприємств. Воно включає в себе облік витрат, планування бюджету та контроль за фінансовими результатами. Аналіз фінансових результатів і звітів комунальних підприємств дозволяє оцінювати їх фінансову стійкість, ефективність функціонування, а також допомагає управлінцям приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку та планування діяльності підприємств.

Організація обліку та контролю доходів і витрат комунальних підприємств України має свої особливості та здійснюється з метою задоволення потреб користувачів облікової інформації. Комунальні підприємства повинні вести бухгалтерський облік у відповідності до вимог чинного законодавства та національних стандартів, включаючи облік доходів, витрат та фінансових

результатів. Дотримання відповідних правил і стандартів бухгалтерського обліку є обов'язковим для забезпечення правильності та достовірності фінансової інформації, яка відображається у звітності комунальних підприємств.

Фінансові результати діяльності підприємства, виражені у формі прибутку або збитку, відображають ефективність його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності і є основним критерієм формування подальшої стратегії. Позитивний фінансовий результат є джерелом сплати платежів до бюджету. Слід зазначити, що на сьогодні діяльність комунальних підприємств характеризується збитковістю, тому вони не беруть участь у поповненні бюджету шляхом сплати податку на прибуток.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «Організація обліку та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства «Менакомунпослуга» розглянуто тенденції та проблеми розвитку комунальних підприємств в Україні, надано фінансово-економічну характеристику КП «Менакомунпослуга, досліджено особливості обліку та проведено аналіз доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга».

В умовах повномасштабного російського вторгнення на територію України вітчизняна економіка розвивається досить повільними темпами. Брак коштів місцевих бюджетів впливає на рівень фінансування комунальних підприємств. При цьому підприємства житлово-комунального господарства не є привабливими об'єктами для інвестування через відсутність рентабельності діяльності та низькі темпи розвитку. Як наслідок, комунальні підприємства повільно нарощують свій технічний потенціал, що є неприйнятним в умовах високих світових темпів розвитку науково-технічного прогресу та впровадження інновацій для надання якісних комунальних послуг. Система управління продовжує залишатися досить застарілою, а модернізація основних засобів комунальних підприємств відбувається повільно через брак фінансових ресурсів. Ця ситуація ускладнюється в умовах постійних атак на цивільну інфраструктуру. Залежність від дотацій з місцевого бюджету, зношеність основних засобів та фінансова залежність характеризують діяльність комунальних підприємств на сучасному етапі. Комунальні підприємства потребують залучення додаткових коштів для стабілізації своєї діяльності, покращення технічного оснащення та оновлення виробничих фондів з метою виконання своїх завдань.

Підприємство КП «Менакомунпослуга» володіє технічними ресурсами, які використовуються для довгострокової діяльності, що у фінансовій звітності відображається як необоротні засоби (обладнання, транспортні засоби тощо). Оборотні засоби підприємства забезпечують його поточну діяльність. Система бухгалтерського обліку комунального підприємства «Менакомунпослуга» є комплексною системою, яка включає в себе процеси збору, обробки, аналізу фінансової інформації та звітування. Підприємство складає фінансову звітність відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Також здійснюється облік розрахунків за податками, включаючи податок на прибуток та ПДВ.

Аналіз діяльності КП «Менакомунпослуга» за основними фінансово-

економічними показниками свідчить про те, що фінансовий стан підприємства є кризовим. Протягом останніх 3-х років діяльність підприємства є збитковою. Активи та власний капітал підприємства поступово зростають, але КП «Менакомунпослуга» стикається зі збитками через значне перевищення собівартості наданих послуг над доходами від наданих послуг. При цьому в умовах воєнного часу відбулося значне зростання збитковості. Також недостатньо ефективним є управління оборотними засобами підприємства.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи «Напрями удосконалення системи обліку і контролю доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства «Менакомунпослуга» надано рекомендації щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві «Менакомунпослуга» та запропоновано заходи із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга». Крім того, визначено напрями підвищення ефективності діяльності комунального підприємства.

До наданих у роботі рекомендацій щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві «Менакомунпослуга» належать: постійне підвищення кваліфікації працівників бухгалтерського відділу, впровадження системи внутрішнього контролю та розробка «Положення про організацію системи внутрішнього контролю».

Запропонованими заходами із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга» є: складання внутрішньогосподарських форм для обліку витрат (зокрема, щомісячно складати внутрішньогосподарські бюджети витрат), складання щоквартального звіту про фактичні витрати призначеною відповідальною особою, розробка та впровадження форми внутрішньої звітності для обліку витрат на надані послуги та для обліку і аналізу операційних витрат (відповідно розроблено вищезгадані форми обліку).

Для підприємства «Менакомунпослуга» визначено такі ключові напрями підвищення ефективності, як: покращення управління оборотними засобами, вдосконалення політики управління кадрами, підвищення рівня кібербезпеки на підприємстві, заміна застарілої комп'ютерної техніки.

Реалізація вищенаведених заходів сприятиме вдосконаленню управлінню доходами та витратами підприємства, а також підвищенню його конкурентоздатності у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження та виконання завдань кваліфікаційної роботи можна сформулювати наступні висновки:

1. З'ясовано, що комунальне підприємство – юридична особа, заснована на власності відповідної громади. Комунальні підприємства в Україні є самостійними господарюючими статутними суб'єктами, які можуть здійснювати певну діяльність з метою одержання відповідного прибутку. Комунальні підприємства надають соціально значущі послуги, при цьому маючи кризовий фінансовий стан та зростаючі збитки. Доходи комунальних підприємств є різницею між виручкою від наданих послуг та витратами,

понесеними для надання цих послуг. Витрати – це грошові, матеріальні або інші ресурси, які витрачає комунальне підприємство для надання послуг та виконання покладених завдань. Фінансові результати діяльності комунальних підприємств є ключовим індикатором для оцінювання їх фінансової стійкості.

2. Встановлено, що система обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства є цілісною системою з певною структурою взаємопов'язаних елементів, яка включає первинні документи, облікові реєстри, технічні засоби і персонал, який здійснює збір, обробку облікової інформації з метою надання користувачам неупередженої інформації для управління ефективністю господарської діяльності комунального підприємства. Раціонально організований, систематичний та регламентований облік та контроль доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств реалізує повноту інформаційного забезпечення на рівні управління.

3. Здійснено огляд законодавства України, яке регулює діяльність комунальних підприємств, можна виділити як переваги, так і недоліки. Українське законодавство надає загальний каркас для діяльності комунальних підприємств, визначаючи їх правовий статус, структуру, функції та правила управління. Однак, вітчизняні комунальні підприємства часто стикаються з фінансовими труднощами, особливо в контексті фінансування інфраструктурних проєктів та модернізації.

4. Встановлено, що на сьогодні сфера комунального господарства стикається з певними проблемами. Система управління продовжує залишатися досить застарілою, а модернізація основних засобів комунальних підприємств відбувається повільними темпами. Діяльність вітчизняних комунальних підприємств є збитковою. Комунальні підприємства залежать від дотацій з місцевого бюджету та не мають можливості вирішити власні проблеми за рахунок прибутку, оскільки є збитковими. Комунальні підприємства та організації, що надають послуги населенню, потребують розробки невідкладних заходів для виведення їх на прибутковий рівень у післявоєнний період.

5. Досліджено особливості діяльності комунального підприємства «Менакомунпослуга» та проведено аналіз його діяльності за основними фінансово-економічними показниками. Підприємство здійснює господарську діяльність, надає послуги, здійснюючи право оперативного управління. Підприємство надає послуги з благоустрою населених пунктів Менської об'єднаної територіальної громади, здійснює комплексні заходи з утримання території населених пунктів Менської об'єднаної територіальної громади, надає комунальні, ремонтно-побутові, виробничі послуги задля задоволення потреб населення. Фінансовий стан підприємства є кризовим, протягом останніх років діяльність підприємства є збитковою. КП «Менакомунпослуга» стикається зі збитками через значне перевищення собівартості наданих послуг над доходами від наданих послуг. В умовах воєнного часу відбулося значне зростання збитковості.

6. Визначено, що система бухгалтерського обліку комунального підприємства «Менакомунпослуга» є комплексною системою, яка включає в себе процеси збору, обробки, аналізу та систематизації фінансової інформації

підприємства. Фінансова звітність підприємства містить інформацію, яка дозволяє внутрішнім та зовнішнім користувачам оцінити фінансовий стан підприємства. Головний бухгалтер на підприємстві відіграє ключову роль у забезпеченні точності ведення бухгалтерського обліку, організовує роботу бухгалтерської служби, підготовку фінансової звітності та виконує інші задачі відповідно до посадової інструкції.

7. Проведено аналіз динаміки доходів, витрат та фінансових результатів діяльності. Підприємство має високій рівень збитковості та кризовий фінансовий стан, витрати зростають динамічними темпами, які перевищують темпи зростання доходів. Доходи від надання комунальних послуг не покривають витрат, пов'язаних з їх наданням. Тарифи на комунальні послуги є низькими через соціальну спрямованість діяльності підприємства, що негативно позначається на рівні доходу від наданих послуг. Це свідчить про необхідність реалізації низки заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності та зниження рівня збитковості підприємства.

8. Надано рекомендації щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві «Менакомунпослуга», серед них: постійне підвищення кваліфікації працівників бухгалтерського відділу, впровадження системи внутрішнього контролю та розробка «Положення про організацію системи внутрішнього контролю».

9. Запропоновано заходи із вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів, витрат та фінансових результатів КП «Менакомунпослуга», серед яких: складання внутрішньогосподарських бюджетів витрат, щоквартального звіту про фактичні витрати, а також впровадження форми внутрішньої звітності для обліку витрат на надані послуги та для обліку і аналізу операційних витрат.

10. Визначено ключові напрями підвищення ефективності КП «Менакомунпослуга: покращення управління оборотними засобами, вдосконалення політики управління кадрами, підвищення рівня кібербезпеки на підприємстві, заміна застарілої комп'ютерної техніки.

АНОТАЦІЯ

Голенок А.О. «Облік і аналіз доходів, витрат та фінансових результатів комунального підприємства» (на матеріалах КП «Менакомунпослуга»). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». – Національний університет «Чернігівська політехніка» – Чернігів, 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто сутність доходів, витрат та фінансових результатів комунальних підприємств, основні критерії оцінки доходу, класифікаційні ознаки витрат, особливості організації їх бухгалтерського обліку та проаналізовано нормативно-правове регулювання діяльності комунальних підприємств.

Проведено аналіз проблем розвитку комунальних підприємств в Україні, досліджено сучасний стан галузі, наведена загальна характеристика діяльності КП «Менакомунпослуга», проаналізовано його ключові фінансово-економічні показники діяльності, розглянуто склад активів та джерел формування майна КП «Менакомунпослуга», досліджено особливості ведення бухгалтерського обліку доходів, витрат та фінансових результатів та проведено їх аналіз.

За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку підприємства, визначено напрями вдосконалення організації обліку та контролю доходів, витрат і фінансових результатів КП «Менакомунпослуга», а також визначено напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ, КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ.